

УДК 930.1 (477) «1946/1965»–058.243

**РОБІТНИЦТВО УРСР У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД:
ЗАРОДЖЕННЯ РАДЯНСЬКОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ ТЕМИ (1946-1953 рр.)****Дмитро Нефьодов**Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
Україна, 54003, м. Миколаїв, пл. Адміралтейська, 1
e-mail: dmitr-nefyodov2@yandex.ru

У сучасній історичній науці відсутнє системне та комплексне історіографічне опрацювання робітничого класу УРСР повоєнного періоду, що не дає змоги дослідникам об'єктивно висвітлити це питання у конкретно-історичній площині. Тому історіографічне осмислення стану розробки поставленої проблеми дозволить вченим звернути увагу на проблемні питання та продовжити її ґрунтовне дослідження, а також використати результати наукових пошуків для розбудови української держави. Дослідження історіографії пізньосталінського періоду важливо насамперед тим, що саме у зазначений час відбулось зародження та становлення радянської історіографії проблеми з усіма її міфологемами та протиріччями.

Новітня історіографічна ситуація характеризується критичним переосмисленням стану всієї радянської історіографії у цілому та робітничого класу УРСР зокрема. У даний період значно розкріпачилися умови роботи дослідників, чому у певній мірі сприяє методологічний плюралізм, часткове відкриття архівів, демократизація науки. Однак у той же час констатуємо значне зниження інтересу до підведення історіографічних підсумків у межах певних періодів. Різні аспекти, опосередковано тотожні з предметом нашого дослідження, містяться у дисертаціях В. Павленка [1], Ю. Ніколайця [2], історіографічних зрізах О. Додонова [3], О. Сургай [4], Я. Грицака [5].

Метою статі є дослідити процес зародження та становлення радянської історіографії проблеми робітництва УРСР у повоєнний період.

Повоєнний розвиток радянської історичної науки ознаменувався небезпечним для неросійських народів поворотом сталінської ідеології – намаганням підмінити стрижневий концепт радянської національної політики «дружби народів», яка хоча б номінально панувала в ідеології 1920-30-х рр. на фактично великодержавний шовінізм під гаслом «братерської допомоги старшого брата». Стратегічна мета даних змін вбачалась у створенні

єдиної радянської спільноти з єдиною національною ідентичністю та самосвідомістю. Виконання цього «завдання партії» покладалось на служителів Клію, а тематика робітничого класу та допомога РРФСР у повоєнній відбудові Української РСР як найкраще підходила в якості «доказової бази» гіпотези.

Переможне завершення війни не принесло матеріального полегшення, адже відразу після вигнання окупантів для українського й інших народів УРСР почався новий фронт – трудовий. Тема повоєнної відбудови господарства республіки й участь у ній представників робітничого класу відразу посіла центральне місце та стала одним з найважливіших замовлень партійних органів. Дана тема мала вкрай важливе ідеологічне завдання – обґрунтувати доцільність продовження використання радянським режимом авторитарних командно-адміністративних методів управління промисловістю та державою у цілому, посилити патріотичне виховання трудящих, велика кількість з яких перебувала на окупованій території та потрапила під вплив німецької антикомуністичної, антирадянської пропаганди.

Важливого значення у професійній діяльності українських радянських істориків, окрім ідеологічних факторів, «внутрішньої» та зовнішньої цензур, відіграла національно-культурна ідентифікація, а тому, за влучним висловом В. Яремчука, у жодному разі не можна говорити про кадри української радянської історіографії як про сіру, мовчазну та недиференційовану масу виконавців політичних приписів [6, с. 14]. Однак недовготривале послаблення тиску на науковців з боку ідеологічних працівників і партійних структур і посилення національно-патріотичної тематики йшли обернено пропорційно завершенню Другої світової війни. Тост Й. Сталіна «За здоров'я російського народу» на прийомі у Кремлі на честь командуючих військами РСЧА 24 травня 1945 р. символізував стратегічну зміну у національній політиці. А надії істориків, як і всього українського народу на те, що жахи сталінізму

та розгул терору залишилися у довоєнній країні, дуже швидко розтанули.

Щоб «пришвидшити» цей процес, з ініціативи ідеологічних органів в Інституті історії України АН УРСР відразу після повернення з евакуації та протягом перших двох післявоєнних років, було проведено низку партійних засідань і нарад при ЦК КП(б)У, кульмінацією яких стала Постанова ЦК КП(б)У «Про політичні помилки і незадовільну роботу Інституту історії України Академії наук УРСР» від 29 серпня 1947 р. Крізь призму даної Постанови сталінське керівництво дало зрозуміти, що єдиний можливий шлях істориків – пристосуванство та зведення своєї діяльності до розлогих коментарів «Короткого курсу історії ВКП(б)», партійних директив і виголошених промов вождя. Більшість колективних, узагальнюючих праць Інституту, виданих протягом передвоєнних і воєнних років визнані антимарксистськими. Відбулася кооперація Інституту з Інститутом історії АН СРСР яка на справі призвела до встановлення «шефства» московських істориків над українськими, що остаточно прирікало останніх на провінційність.

Вже у листопаді 1947 р. було запущено процес виходу повчальних рецензій московських академіків Г. Панкратової та І. Мінца на праці українських науковців. Головним завданням, поставленим перед колективом Інституту, стало створення узагальнюючого «марксистського» короткого курсу історії України. Робота над першим найбільш повним систематичним викладом вітчизняної історії затягнулась на 12 років. Такий тривалий період обумовлюється великою кількістю корегувань, виправлень і чередою змін внаслідок перипетій у політичному житті країни. Особливістю другого за рахунком макету «Курсу» стало його видання у ході четвертої п'ятирічки у 1948 р. Втім на сторінках книги вже відображена велика кількість успіхів індустріальної відбудови, наведені приклади самовідданої праці українських робітників, акцентована увага на заклик одного з трудових колективів робітників-будівельників організувати змагання будов п'ятирічки. Внаслідок – даний трудовий підйом будівельників і монтажників підтримано ЦК КП(б)У, який своєю постановою закликав всіх будівельників УРСР включитися у соціалістичне змагання [7, с. 793]. Прагнення Й. Сталіна приписати собі не лише перемогу у війні, але й здобутки повоєнної відбудови, призводили до применшення ролі робітників у цьому процесі.

Праці перших років четвертої п'ятирічки

представляли з себе невеликі брошури, що відзначалися відверто вираженим пропагандистським характером, головною метою яких стало змалювання поточних успіхів відбудови, провідної ролі комуністичної партії у керівництві всіма процесами та переваг соціалістичної системи над капіталізмом. Це нариси О. Білоуса [8], Н. Мора [9], І. Бойка [10], Б. Златоустовського [11], В. Нижника [12]. У даних працях змальовані результати перших років відбудови, зазначено, що у 1946 р. валовий виробіток промисловості Української РСР зріс на 44,9% порівняно з 1945 р., а у 1947 р. валова продукція республіки збільшилась на 33% у порівнянні з 1946 р. [12, с. 47], наведені приклади результатів праці передовиків виробництва, у першу чергу шахтарів, металургів, машинобудівників, наголошено на необхідності значного збільшення чисельності робітництва [13, с. 146].

Низка брошур присвячено опису завдань, які поставлені перед робітництвом у четвертій п'ятирічці. Це роботи А. Аракеляна [14], Л. Володарського [15], П. Цветкова [13]. Автори перелічених нарисів акцентують увагу на тому, що з усіх районів і республік, які зазнали окупації, найбільшої шкоди завдано народному господарству Української РСР, зосереджують свою увагу на необхідності якнайшвидшого відновлення донбаської вугільно-металургійної бази та коксохімічних заводів, криворізьких залізних і нікопольських марганцевих рудників, енергетичного комплексу республіки, машинобудування, промисловості будівельних матеріалів [15, с. 64-66].

Великого значення науковці й агітатори відводили змалюванню великих будов п'ятирічки – відновленню Дніпрогесу, Донбасу, металургійної та машинобудівної галузей. Вийшла низка праць, присвячених відбудові міст УРСР. Участь молодого покоління робітників у відбудові індустрії, діяльність радянської молоді, комсомолу зображується у працях В. Бегми [16], М. Крисюка [17], В. Скоробогатого [18], М. Болтіна [19], І. Ніколаєнка [20]. Неабияке пропагандистське значення мали брошури авторства самих робітників – передовиків виробництва, новаторів, творців трудових починів і рекордів [21-25]. Головна мета нарисів від першої особи – показати розгортання соціалістичного змагання з робітничих низів, зобразити його як свідому ініціативу.

Широке використання безоплатної праці протягом усієї радянської дійсності розглядалося як свідомий і необхідний крок на шляху до комунізму. Втім саме з другої половини

1940-х рр. зображення участі у соціалістичному змаганні широких мас робітників зайняло домінуюче місце у працях і виступах радянських істориків, агітаторів, партійних лекторів. Головною метою подібної друкованої продукції стало наукове обґрунтування користі роботи на громадських свідомих засадах, доведення історичної обумовленості її широкого поширення у радянському суспільстві. Посилення соцзмагання розглядалося як важливий чинник прискорення повоєнної відбудови промисловості країни. Роботи Ф. Кошелева [26], О. Зворикіна [27], С. Білоусова [28], І. Іоненка [29] спеціально присвячені розгортанню соцзмагання у промисловості УРСР. Окреме ідеологічне значення мають праці, в яких йдеться про розвиток соцзмагання у західних областях УРСР. Це роботи Д. Білявського та В. Колісник [30], Л. Корнійця [31], І. Кулика [32].

За задумом радянських ідеологів, соцзмагання на новозбудованих підприємствах Західної України – найяскравіший приклад підтримки населенням регіону політики КПРС та включення його в єдину економічну та суспільно-політичну радянську систему. Автори неодноразово наголошують на швидких темпах здійснення соціалістичної індустріалізації західних областей УРСР, ліквідації їх колишньої економічної відсталості. Після війни у регіоні відбудовано та збудовано понад 2500 великих і середніх підприємств. Львів став великим центром машинобудівної, електротехнічної та металообробної промисловості, питома вага продукції якої зростає у п'ять разів. Число робітників, зайнятих у промисловості на транспорті й у міському господарстві, становила 15% від загальної кількості населення Львова проти 4% у 1939 р. Проведено значну роботу по реконструкції нафтової та газової промисловості Львівщини. У Закарпатській області протягом четвертої п'ятирічки відбудовано і збудовано близько 300 промислових підприємств, створені нові галузі – буровугільна, легка, харчова, проведено реконструкцію залізничного транспорту. Значно зріс кількісно й якісно робітничий клас [33, с. 55].

Серед великої кількості типових праць, присвячених повоєнній відбудові індустрії УРСР лише у деяких з них певною мірою відображена трудова діяльність робітників. Це роботи Д. Вірника [33], С. Червоненка [34], М. Супруненка [35], Г. Ясницького [36]. Враховуючи провідне місце Української РСР у загальносоюзній індустрії, українські сюжети достатньо розлого представлені й у працях, які

виходили у наукових центрах країни та ставили за мету розкрити процес промислової відбудови всієї держави, змалювати історію робітництва всього СРСР. Це праці Б. Геращенко [37], С. Гуревича, С. Партигул [38], П. Москатова, І. Баранова [39].

Зображуючи процес повоєнної відбудови УРСР, науковці неабиякого значення надавали участі у ній робітників усього СРСР, що мало важливе пропагандистське значення. Так, дослідник Д. Вірник наголосив, що лише у відбудові донецької промисловості прийняли участь 74 підприємства Ленінграда, 57 різних заводів СРСР взяли участь у відбудові «Запоріжсталі», робітники Москви, Свердловська, Магнітогорська, Челябінська й інших промислових центрів СРСР мобілізовані на відбудову Донбасу, Криворіжжя, Києва, Харкова, Львова [33, с. 53]. Досягнуто значних успіхів у технічному переозброєнні всіх галузей індустрії. На основі застосування комплексної механізації всіх виробничих процесів вуглевидобутку відбудована вугільна промисловість. Видобуток вугілля у 1950 р. зріс на 57% у порівнянні з довоєнним 1940 р. Видобуток нафти у 1950 р. перевищив довоєнний рівень на 22%, введено у дію газопровід Дашава-Київ. П'ятирічний план по виробітку електроенергії перевищив довоєнний рівень на 87%, відбудовано Дніпрогес. Машинобудівна промисловість УРСР у 1950 р. перевищила довоєнний рівень у півтора рази [33, с. 51]. Українські робітники взяли безпосередню участь у відновленні Харківського тракторного, турбогенераторного заводів, створення нових Дніпропетровського автомобільного, Одеського автоскладального, Харківського шарикопідшипникового заводів [34, с. 72]. У праці Г. Ясницького [36] діяльність українського робітництва змальовується у порівнянні з робітничим класом інших республік СРСР. Автор констатував деяке відставання шахтарів Донбасу від вугільників Сибіру, підміну ритмічної роботи штурмівщиною та ривками [36, с. 69], комплексно дослідив соцзмагання на міжреспубліканському, загальносоюзному рівні й участь у ньому українських робітників всіх галузей індустрії.

Особлива увага у роботах початку 1950-х рр. присвячена проблемі працевлаштування демобілізованих ветеранів. До того ж перехід на випуск нових видів продукції вимагав масової перекваліфікації робітників. Одним з найважливіших підсумків розвитку радянської промисловості у повоєнний час, який цікавив радянських дослідників, стало розширення виробництва предметів споживання.

У працях початку 1950-х рр. простежується думка, що однією з відмінних рис розширеного соціалістичного будівництва є неухильне зростання числа робітників, загальносоюзна кількість яких до початку 1950-х рр. склала 39,2 млн. чол. За роки четвертої п'ятирічки підготовлено 3380 тис. кваліфікованих робітників [37, с. 47]. У той же час одним з найважливіших питань, яке піднімали у своїх роботах радянські історики, це забезпечення промисловості робочою силою, закріплення постійних кадрів, підвищення їх виробничої кваліфікації, організація комфортних умов праці на підприємствах. Так, С. Гуревич і С. Партигул вказали на необхідність переходу до організованого залучення робочої сили, ліквідації плінності кадрів і зрівнялівки в оплаті праці, правильної організації заробітної плати та поліпшення житлово-побутових умов робітників [38, с. 33].

На переконання дослідників, необхідною умовою створення на підприємстві постійних робочих кадрів є послідовне проведення принципу матеріальної зацікавленості в оплаті праці. Історики розглядають застосування відрядної та відрядно-прогресивної оплати праці як найважливішу умову розвитку соцзмагання. У той же час основною причиною успішного застосування відрядно-прогресивної та відрядної оплати праці стало нове нормування праці у бік збільшення. Науковці доводять залежність зростання виробництва від прискорення науково-технічного прогресу, механізації й автоматизації праці. Технічна озброєність промислових робітників збільшилася приблизно у півтора рази у порівнянні з довоєнним рівнем. Що, у свою чергу, дозволило вивільнити значні ресурси робочої сили для додаткового збільшення виробництва у даній або інших галузях.

Таким чином, у перших повоєнних нарисах сконцентровано увагу на високих темпах відновлення індустрії, підйомі культурно-технічного рівня робітничого класу. Керуючись статистичними даними обсягів валового виробництва у брошурах перших повоєнних років вказані тільки досягнення радянської планової економіки, її перевага над ринковими відносинами. Суб'єктивний, заангажований підбір фактів, їх підгонка під партійні доктрини, закритість архівів і критичний брак документальних публікацій знизило наукову цінність даних робіт до рівня публіцистики, а суспільно-політичні умови радянської дійсності звели роль науковців до коментування й ілюстрації винятково позитиву.

У працях, присвячених відбудові промисловості, певною мірою відображена і трудова діяльність українських робітників у перші повоєнні роки. Однак повсюдна відсутність джерельної бази, описовий характер, підміна детального аналізу начотництвом і постійним цитуванням «Короткого курсу історії ВКП(б)», а також написання робіт «по гарячим слідам» призвели до вкрай низького рівня даної продукції, зниження її статусу до пропагандистських панегіриків правлячій партії та науково-популярних нарисів. Як правило, автори подібних праць це не лише професійні історики, але й керівники окремих галузей народного господарства, директори підприємств, передові робітники, партійні та радянські функціонери. Втім у даних працях міститься велика кількість фактичних даних, прикладів, переданий дух часу. Роботи перших повоєнних років заклали підвалини процесу становлення радянської історичної літератури по темі повоєнного робітництва УРСР з її міфологемами та протиріччями, почала зароджуватися, утверджуватися радянська концепція проблеми.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Павленко В.М. Формирование культурно-технического уровня рабочего класса (из практики работы Компартии Украины в 60-е – 80-е гг.): историография: автореф. дис... к. ист. н.: 07.00.01 «История общественных движений и политических партий» / В.М. Павленко. – К., 1991. – 24 с.
2. Ніколаєць Ю.О. Суспільно-політичні процеси в УРСР другої половини 1940-х – першої половини 1960-х років: українська історіографія: дис... д.іст. н.: 07.00.06 / Юрій Олексійович Ніколаєць. – К., 2008. – 481 с.
3. Додонов О.Ф. Нове бачення періодизації історії радянського робітничого класу і його історіографії / О.Ф. Додонов // Культурологічний вісник: Науково-теоретичний щорічник Нижньої Наддніпряни. – Вип. 8. – Запоріжжя: Просвіта, 2002. – С. 67-74.
4. Сургай О. Підготовка кваліфікованих робітничих кадрів у закладах професійно-технічної освіти України у 20-50-і роки ХХ століття (історіографія проблеми) / О. Сургай // Вісник. Історія / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – 2006. – Вип. 85-86. – С. 49-52.
5. Грицак Я. Українська історіографія. 1991-2001: Десятиліття змін / Ярослав Грицак // Україна модерна. – К.: Львів, 2005. – Ч. 9. – С. 43-68.
6. Яремчук В. Минуле України в історичній науці УРСР післясталінської доби / Віталій Яремчук. – Острог: Вид-во Нац. ун-ту «Острозька академія», 2009. – 526 с.
7. История Украины. Краткий курс [Макет]. – К.: Изд-во АН УССР, 1948. – 836 с.
8. Білоус О. Радянська Україна – соціалістична держава робітників і селян / О. Білоус. – К.: Політвидав України, 1947. – 16 с.
9. Мор Н. СССР – могучая индустриальная держава / Н. Мор. – М.: Московский рабочий, 1947. – 80 с.
10. Бойко І. Великі соціалістичні перемоги українського народу / І. Бойко. – К.: Укр. вид-во політ. літ-ри, 1948. – 48 с.
11. Златоустовский Б.В. Молодому рабочему о традициях русского рабочего класса / Б.В. Златоустовский. – М.: Госполитиздат, 1948. – 115 с.
12. Нижник В. Українська радянська соціалістична республіка / В. Нижник. – К.: Держполітвидав УРСР, 1948. – 56 с.
13. Цветков П. Рабочий класс СССР / П. Цветков. – М.: Молодая гвардия, 1947. – 152 с.

14. Аракелян А. Основные задачи послевоенной пятилетки / А. Аракелян. – М.: Госполитиздат, 1946. – 63 с.
15. Володарский Л. Возрождение районов СССР, пострадавших от немецкой оккупации / Л. Володарский. – М.: Госполитиздат, 1946. – 103 с.
16. Бегма В. Беспартийный архив – опора партийной организации / В. Бегма. – М.: Политиздат, 1948. – 253 с.
17. Крисюк М. Орден на прапорі / М. Крисюк. – К.: Політвидав, 1949. – 92 с.
18. Скоробогатий В.П. Тридцять років комсомолу Київщини / В.П. Скоробогатий. – К.: Політвидав, 1949. – 42 с.
19. Болтин Н. Севастопольская краснознаменная / Н. Болтин. – Симферополь, 1949. – 72 с.
20. Николаенко І.І. Трудом прославимо Вітчизну / І.І. Николаенко. – К.: Політвидав, 1950. – 40 с.
21. Кучерин М. Как я варю сталь / М. Кучерин. – М., 1946. – 36 с.
22. Бридько И. Цикличность – основа высокопроизводительного труда шахтёров / И. Бридько. – М., 1948. – 36 с.
23. Бридько И. Наш опыт цикличной работы / И. Бридько. – М., 1951. – 82 с.
24. Семинский В. Скоростное резание металлов / В. Семинский. – К.-М., 1951. – 88 с.
25. Гургаль В.Й. На великих швидкостях / В.Й. Гургаль. – Львів: Кн. вид-во, 1953. – 64 с.
26. Кошелев Ф. Послевоенный пятилетний план и пути его досрочного выполнения / Ф. Кошелев. – М.: Политиздат, 1949. – 101 с.
27. Зворыкин А.А. Социалистическое соревнование в промышленности СССР / А.А. Зворыкин. – М.: Политиздат, 1951. – 78 с.
28. Білоусов С.М. Відбудова і розвиток народного господарства та культури Української РСР в четвертій сталінській п'ятирічці (1946-1950 рр.) / С.М. Білоусов. – К.: Політвидав, 1953. – 71 с.
29. Іоненко І. Розквіт народного господарства Радянської України / І. Іоненко. – К.: Політвидав, 1953. – 96 с.
30. Білявський Д. Авангардна роль комуністів на виробництві: З досвіду роботи партійної організації Львівського електролампового заводу / Д. Білявський, В. Колісник. – Львів: Кн.-журн. вид-во, 1951. – 48 с.
31. Корниец Л. Социалистические преобразования в западных областях Украинской ССР / Л. Корниец. – К.: Госполитиздат УССР, 1950. – 342 с.
32. Кулик І. Боротьба трудящих Західної України за радянську владу і возз'єднання з радянською Україною / І. Кулик. – К.: Держполітвидав УРСР, 1951. – 49 с.
33. Вірник Д.Ф. Економічний розвиток Української РСР – торжество ленінсько-сталінської національної політики / Д.Ф. Вірник. – К.: Вид-во АН УРСР, 1951. – 96 с.
34. Червоненко С. Украина до Октябрьской революции и в годы советской власти / С. Червоненко. – К.: Госполитиздат УССР, 1951. – 122 с.
35. Супруненко М. Комуністична партія – натхненник і керівник боротьби українського народу за створення і зміцнення Української радянської держави / М. Супруненко. – К.: Держполітвидав УРСР, 1953. – 131 с.
36. Ясницький Г. Дружба народів СРСР – джерело процвітання Радянської України / Г. Ясницький. – К.: Держполітвидав УРСР, 1953. – 103 с.
37. Геращенко Б. Новый мощный подъем народного хозяйства СССР в первой послевоенной пятилетке / Б. Геращенко. – М.: Госполитиздат, 1951. – 126 с.
38. Гуревич С. Новый подъем народного хозяйства СССР в послевоенной пятилетке / С. Гуревич, С. Партигул. – М.: Госполитиздат, 1949. – 158 с.
39. Москатов П. Славный путь рабочего класса нашей Родины / П. Москатов, И. Баранов. – М.: Госполитиздат, 1953. – 324 с.

Нефьодов Дмитро Робітництво УРСР у повоєнний період: зародження радянської історіографії теми (1946-1953 рр.)

У статті проаналізований процес зародження та становлення радянської історіографії робітництва УРСР у повоєнний період. Автор стверджує, що у перших повоєнних нарисах сконцентровано увагу на високій темпі відновлення індустрії, підйомі культурно-технічного рівня робітничого класу. Керуючись статистичними даними обсягів валового виробництва у брошурах перших повоєнних років вказано тільки досягнення радянської планової економіки, її перевага над ринковими відносинами. Суб'єктивний, заангажований підбір фактів, їх підгонка під партійні доктрини, закритість архівів і критичний брак документальних публікацій знизило наукову цінність даних робіт до рівня публіцистики, а суспільно-політичні умови радянської дійсності звели роль науковців до коментування й ілюстрації виключно позитиву. У той же час роботи перших повоєнних років заклали підвалини процесу становлення радянської історичної літератури по темі повоєнного робітництва УРСР з її міфологемами та протиріччями, почала зароджуватися, утверджуватися радянська концепція проблеми.

Ключові слова: УРСР, робітничий клас, повоєнна відбудова, історіографія, методологія

Нефедов Дмитрий Рабочий класс УССР в послевоенный период: зарождение советской историографии темы (1946-1953 гг.)

В статье проанализирован процесс зарождения и становления советской историографии рабочего класса УССР в послевоенный период. Автор утверждает, что в первых послевоенных очерках сконцентрировано внимание на высоких темпах восстановления индустрии, подъеме культурно-технического уровня рабочего класса. Руководствуясь статистическими данными объемов валового производства в брошюрах первых послевоенных лет указаны только достижения советской плановой экономики, ее преимущество над рыночными отношениями. Субъективный, заангажированный подбор фактов, их подгонка под партийные доктрины, закрытость архивов и критическая нехватка документальных публикаций снизили научную ценность данных работ до уровня публицистики, а общественно-политические условия советской действительности возвели роль ученых к комментированию и иллюстрации исключительно позитива. В то же время работы первых послевоенных лет заложили основы процесса становления советской исторической литературы по теме послевоенного рабочего класса УССР с ее мифологемами и противоречиями, начала зарождаться, утверждаться советская концепция проблемы.

Ключевые слова: УССР, рабочий класс, повоенное восстановление, историография, методология

Nefyodov Dmytro Ukrainian SSR working class in the postwar period: the inception of Soviet historiography of the topic (1946-1953)

The article analyzes the process of the inception and formation of the Soviet historiography of the Ukrainian SSR working class after the war. The author argues that the first postwar essays focus on the high rate of industry recovery, raise of the cultural and technical level of the working class. The brochures of the first postwar years with statistics of gross output volumes provide the information only about the achievements of the Soviet planned economy, its advantage over market relations. Subjective, politically motivated selection of facts favorable for the party doctrine, closed archives and a critical shortage of

documentary publications reduced the scientific value of these works to the level of journalism, and the social and political conditions of Soviet reality brought the role of scientists to commenting and illustrating exclusively positive aspects. At the same time the works of the first postwar years formed the basis of the formation process of the Soviet historical literature on the Ukrainian SSR postwar working class topic with its myths and contradictions; the Soviet concept of the problem began to emerge and be established.

Keywords: *Ukrainian SSR, working class, postwar reconstruction, historiography, methodology*

Рецензенти:

Михайлуца М.І., д.і.н., професор

Шитюк М.М., д.і.н., професор

Надійшла до редакції 27.01.2017 р.